

Nota de premsa FUNDACIÓ JAUME BOFILL

EL 30% DELS CATALANS HAN PATIT DESCENS SOCIAL DURANT LA CRISI ENTRE 2008 I 2012

Xavier Martínez-Celorrio, professor de Sociologia i investigador del CRIT-UB
Antoni Marín Saldo, sociòleg i investigador del CRIT-UB

JULIOL 2016

Les publicacions de la Fundació Jaume Bofill
estan disponibles per a descàrrega al web
www.fbofill.cat.

Primera edició: juliol 2016

© Fundació Jaume Bofill, 2016

Provença, 324

08037 Barcelona

fbofill@fbofill.cat

<http://www.fbofill.cat>

Aquesta obra està subjecta a la
licència Creative Commons de
Reconeixement-NoComercial-
SenseObraDerivada (by-nc-nd). Es
permet la reproducció, distribució i
comunicació pública de l'obra sempre
que se'n reconegui l'autoria. No es
permet l'ús comercial de l'obra ni la
generació d'obres derivades.

Autors: Xavier Martínez-Celorio i Antoni Marín Saldo

Coordinació de continguts: Laura Morató i Vázquez

Disseny: Amador Garrell

Fotografia de la coberta: Lluís Salvadó

Aquest dossier s'ha elaborat amb les dades del Document de Treball "Crisi, descens social i xarxes de confiança. Anàlisi longitudinal del PaD (2008-2012)". També disposeu d'una presentació amb els resultats principals, i d'un vídeo d'en Xavier Martínez-Celorio, tot disponible a

<http://www.fbofill.cat/projectes/cohesio-en-xarxa-crisi-i-educacio-pad>

EL 30% DELS CATALANS HAN PATIT DESCENS SOCIAL DURANT LA CRISI ENTRE 2008- 2012

El descens social i de renda entre 2008- 2012 es caracteritza per una clara segmentació educativa, afectant al 41% dels adults amb baix nivell formatiu per un 16% entre els llicenciats superiors.

Avui el 40% dels adults catalans viu pitjor o en una classe social inferior a la del seus orígens familiars. Fer reversible el descensor social és el gran repte que tenim com a societat.

Són els resultats de la recerca "*Crisi, descens social i xarxes d'amistat*" elaborada pels sociòlegs Xavier Martínez-Celorrio i Antoni Marín per a la Fundació Jaume Bofill. Analitza les trajectòries de classe, renda i estatus a partir d'una mostra longitudinal que ha resseguit els mateixos individus (1.530 enquestats) entre 2008-2012, a diferència d'altres recerques sobre l'impacte de la crisi que no són longitudinals. Alhora, analitza com són les xarxes de confiança i d'amistat en la societat catalana i com han funcionat en temps de crisi.

El descens social fins el 2012 ha afectat a Catalunya a un de cada tres adults entre 25 i 64 anys, sumant un total de 1.327.000 ciutadans. **El descens social ha afectat de forma transversal a totes les classes i capes socials però han estat les classes baixes les més castigades** amb un descens que ha afectat al 35% dels seus membres. Entre les capes intermèdies i la petita burgesia, els descens ha arribat al 26% i entre la classe professional experta s'ha moderat fins el 17%.

Segons la gravetat del descens, s'han diferenciat dos tipus: el descens acusat i el descens sever. Mentre que a les classes expertes o mitjanes, el descens sever ha estat inapreciable (un 1%), en canvi, entre les classes obreres i en especial, entre els obrers poc qualificats, el descens sever ha afectat fins al 17% de tots els seus membres.

El nivell educatiu i el factor edat han estat determinants en el descens social. Les llars amb enquestats sense estudis han patit la màxima taxa de descens de renda familiar (43%), juntament amb les llars formades per enquestats amb estudis primaris (41%). Amb una FP mitjana, el descens de renda familiar ha afectat al 39% i amb nivells de batxillerat o de FP superior, el descens ha arribat al 36% de les llars. En canvi, les llars amb enquestats amb una diplomatura superior han patit un menor descens de renda (25%) que encara ha estat més baix, entre les llars formades per llicenciats universitaris (16%).

Per edats, els majors de 55 anys són els qui més benestar han perdut, amb càrregues familiars, atur de llarga durada i estalvis gastats per fer-hi front a l'empobriment que els hi ha suposat una taxa de descens social del 37%. Entre els joves de 25 a 34 anys, la seva taxa de descens al 2012 és d'un 29% però un altre 32% dels joves ha millorat en benestar i ha ascendit de posició social respecte a la que ocupava al 2008 quan tenien entre 21 i 30 anys.

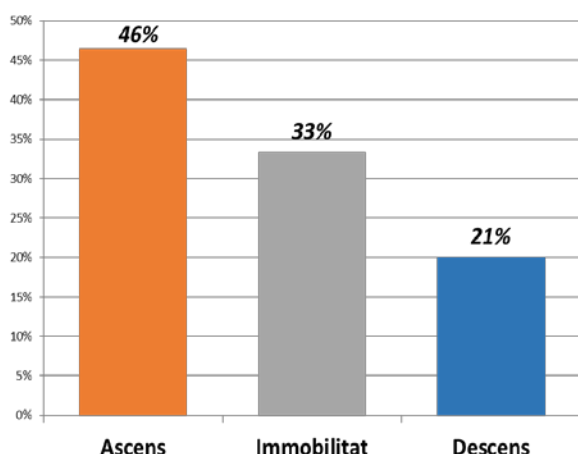
Enmig de la crisi, un 12% dels catalans ha conegut l'ascens social entre 2008- 2012. El 70% de l'ascens està acaparat pels menors de 44 anys.

L'ascens social i de renda enmig de la crisi ha beneficiat clarament als adults que provenen d'òrgens familiars benestants amb una taxa d'ascens del 37%, mentre que si provenen de les classes mitjanes el seu ascens de trajectòria entre 2008-2012 és del 22% i si provenen d'òrgens obrers, el seu ascens es redueix al 17%.

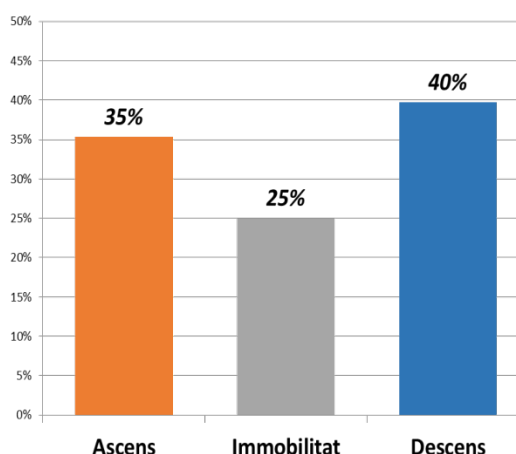
En termes inter- generacionals, el 40% dels adults al 2012 viu pitjor o en una classe social inferior a la del seus pares. Per primer cop, al 2012 la taxa des descens social supera la taxa d'ascens social (35%) que queda per sota. S'obre una nova etapa de desigualtat regressiva i imprevisible de remuntar que ha de ser el centre de preocupació de les polítiques públiques.

En relació als resultats que vam obtenir al 2005 i que vam publicar a *Educació i mobilitat social a Catalunya* (Fundació Jaume Bofill, 2010), observem un radical canvi de tendència que ha duplicat la taxa de descens inter-generacional i ha reduït en 11 punts la taxa d'ascens del 46% de 2005 que pot no tornar-se a repetir en el futur.

Mobilitat social inter- generacional (2005)

Mobilitat social inter- generacional (2012)

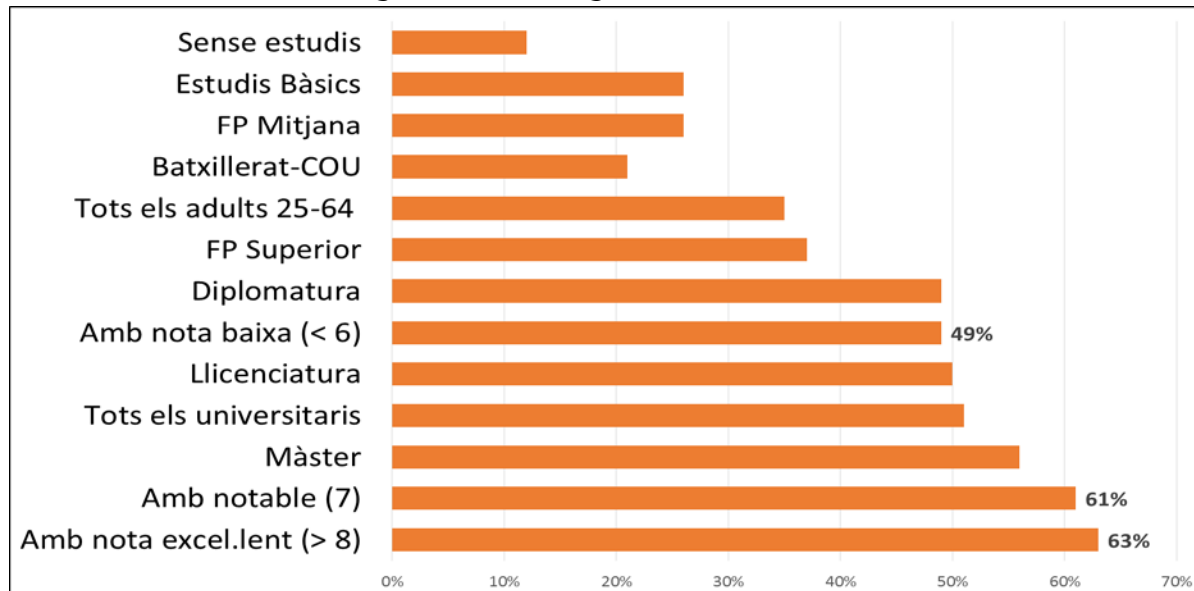
En termes inter- generacionals, l'ascens social que han viscut els adults fins el 2012 segueix una clara jerarquia segons el talent acadèmic. Per primer cop, es relaciona la mobilitat social amb les notes de selectivitat en tant que indicador del talent i del capital cognitiu, més enllà de les titulacions finals.

Els adults amb notes excel·lents (entre 8 i 10) quan van fer la selectivitat, assoleixen una taxa d'ascens social inter- generacional del 63%. Si van obtenir a selectivitat una nota de 7, la seva taxa d'ascens és del 61%. Molt per sobre de la taxa d'ascens de tots els universitaris que és del 51% i a força distància de l'ascens assolit per tots els enquestats (35%). Per tant, la nota de selectivitat compta i continuarà comptant com a propulsor meritocràtic de l'ascens social respecte als pares.

Cal remarcar que la meitat de les notes de selectivitat notables i excel·lents (entre 7 i 10) provenen de pares amb estudis primaris. Pel conjunt de la mostra analitzada, el 32% dels adults enquestats van obtenir notes de selectivitat superiors a 7 i es subdivideixen en tres grups: el 7% són fills de pares universitaris, el 9% són fills de pares amb estudis secundaris i el 16% restant són fills de pares amb estudis bàsics o primaris, representant l'excel·lència resil·lient per destacar malgrat el baix capital cultural d'origen. Per tant, la democratització de l'ensenyament secundari en

les darreres dècades ha fet més interclassista i diversa, l'excel·lència d'entrada a la universitat que no queda reduïda a l'elitisme de famílies universitàries.

Taxa d'ascens social inter-generacional segons titulacions assolides i notes de selectivitat

El 31% dels catalans declaren que no tenen cap amic de confiança, augmentant a mida que és més baix el nivell educatiu i el nivell de renda. En el fet de no tenir cap amic de confiança, hi destaquen les classes obreres (36%) i la petita burgesia (34%) per sobre de les classes expertes (13%).

Tenir amics de confiança depèn de la condició socio-econòmica: en un 63% de les llars més riques declaren tenir fins a 3 amics principals mentre que això només ho manifesten un 34% de de les llars més pobres. El tòpic d'una densa xarxa d'amistats de confiança en les classes baixes no s'acompleix. **Per nivells educatius, el 57% dels adults sense estudis o el 44% dels adults amb estudis primaris no tenen cap amic de confiança.** Per contra, aquesta dada negativa és del 29% amb estudis secundaris i del 21% amb estudis universitaris.

Una cosa és la confiança íntima en amics i una altra, el sentiment de reciprocitat: fins un 52% del quintil més pobre de Catalunya ha prestat o rebut ajuda mútua durant la crisi i tot un 80% han rebut ajuts socials.

No obstant, tan sols un 22% de les llars més pobres catalanes forma part de la vida associativa per un 39% de les llars no pobres i ben integrades. Viure en exclusió i pobresa comporta major encapçalament o *bonding*, evitant o no participant en xarxes, associacions i vincles estructurats que facilitarien capital social, de tal forma que l'aïllament reproduceix i endureix el cercle de la desigualtat.

A Espanya, un 25% dels adults té amics d'una altra posició social (indicador de *bridging* o mixtura entre diferents). Preguntant només per l'amic/ga principal, la taxa de *bridging* a Catalunya és 15%. Pel restant 85% el seu amic principal comparteix les mateixes característiques socials, econòmiques i educatives que l'enquestat.

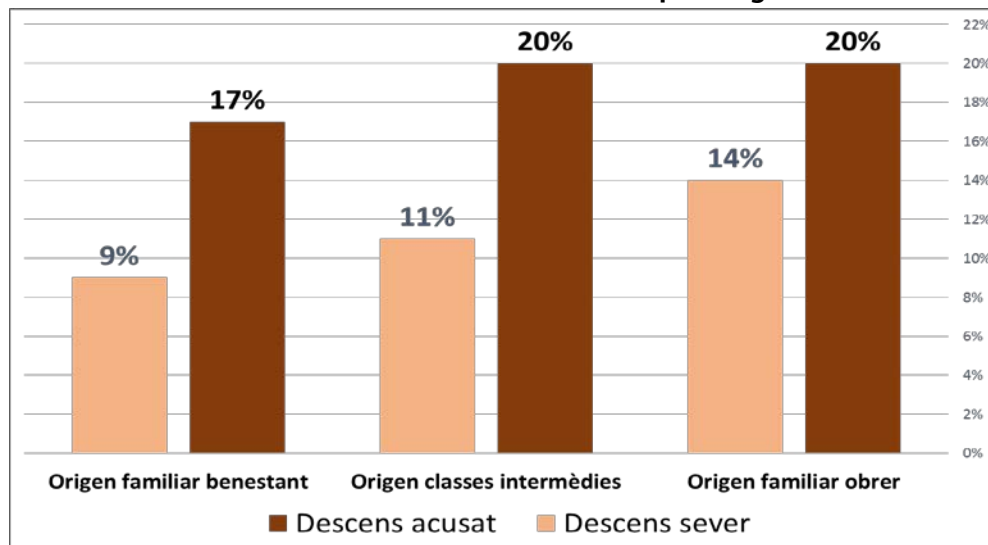
En una escala d'1 a 10, les nostres dades per Catalunya registren un 1,8 d'homofília o *bonding* (l'amic principal és com l'enquestat). El nostre amic/ga principal tendeix a ser del mateix gènere, mateix grup d'edat i mateixa nacionalitat però tan sols en el 45% dels casos té el mateix nivell educatiu. On trobem la màxima homofília educativa és en els dos extrems (universitaris i sense estudis) que en el 65% dels casos tenen un amic principal del seu mateix nivell educatiu. Però són les dones universitàries les qui mostren major homofília o *bonding* amb un 70%.

Aturats, immigrants i famílies pobres són els més proclius a tenir amics principals d'un altre condició social. Mostren més transversalitat o *bridging* que les llars més acomodades (amb un 66% d'homofília o equivalència social de l'amic principal).

Conclusió

Per orígens familiars de classe social, el descensor social ha estat força transversal, democratitzant el risc independentment de les procedències i això ha estat un amortidor de la crisi. La taxa de descens social dels qui provenen de famílies acomodades (26%) és, però, més baixa en relació als qui provenen d'orígens obrers (34%) i pels orígens intermedis és del 31%.

Descens social acusat i sever entre 2008- 2012 per orígens socials familiars

L'atur massiu ha repartit el risc de descens amb transversalitat. Això ha coadjuvat en cohesionar al conjunt de la societat en l'adversitat del descensor, apaivagant una potencial major conflictivitat social al no estar encapsulat per orígens socials d'una forma rígida i classista.

L'informe proposa mesures i recomanacions per reactivar l'ascensor social apostant per la inversió social anticipativa i el **paradigma de la redistribució** que consisteix en atacar les causes estructurals de la desigualtat i prevenir la seva reproducció sense conformar-se amb el baix impacte redistributiu que té l'actual model d'Estat de Benestar pensat per una societat industrial que ja no existeix.

També t'interessarà...

Dossier de premsa: Crisi, trajectòries socials i educació. Anàlisi longitudinal del PaD (2003-2009)

[+ informació](#)

Dossier de premsa: Educació i mobilitat social a Catalunya

[+ informació](#)

Educació i ascens social a Catalunya

[+ informació](#)

Xavier Martínez-Celorrío - Quin paper té l'educació en l'ascensor social a Catalunya?

[YouTube](#)

Xavier Martínez-Celorrío - Les oportunitats socials a través de l'educació superior i permanent

[YouTube](#)

[@FundacioBofill](#)